

УДК 378.1

Ганна БЛОКОНЕНКО

ORCIDiD: 0000-0002-7858-1461

кандидат економічних наук, викладач кафедри економіки та соціальних наук, провідний фахівець відділу забезпечення якості освіти та інноваційного розвитку, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

ІНСТРУМЕНТАРІЙ ФОРМУВАННЯ, МОНІТОРИНГУ І (САМО)ОЦІНКИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Робота присвячена актуальним питанням формування і розвитку системи внутрішнього забезпечення якості у закладі вищої освіти відповідно до ESG. Метою статті є розробка ефективного інструментарію формування, моніторингу, (само)оцінки розвитку і вдосконалення системи внутрішнього забезпечення якості у ЗВО, що сприятиме покращенню позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах. Розроблено рамкову програму формування, моніторингу, самооцінки, вдосконалення системи внутрішнього забезпечення якості ЗВО (відповідно до стандарту ESG 1.10 за процесом зовнішнього рейтингового оцінювання) за основними процедурами, на яких ґрунтується внутрішнє забезпечення якості у ЗВО: (1) моніторинг можливості участі ЗВО в світових і національних рейтингах; (2) забезпечення участі ЗВО в світових і національних рейтингах; (3) самооцінювання (моніторинг) позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах; (4) забезпечення публічності інформації про результати участі ЗВО в рейтингах ЗВО; (5) використання інформації про позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах в стратегічному плануванні розвитку ЗВО та прийнятті рішень щодо вдосконалення системи внутрішнього забезпечення якості у ЗВО. Запропоновано ключові індикатори для оцінювання результативності процедур процесу зовнішнього рейтингового оцінювання: потенціал участі ЗВО в світових і національних рейтингах; ефективність адміністрування супроводу участі ЗВО в світових і національних рейтингах; якість освітньої діяльності та вищої освіти за результатами участі ЗВО в світових і національних рейтингах; ступінь публічності відображення інформації про результати участі ЗВО в світових і національних рейтингах; ступінь відповідності заходів щодо покращення позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах), і

показники, що їх формують. Дістали подальшого розвитку змістовні критерії оцінки розвитку системи внутрішнього забезпечення ЗВО (відповідно до стандарту ESG 1.10) по ключових процедурах забезпечення участі ЗВО у світових та національних рейтингах. Перспективним напрямом подальшого дослідження буде створення методичних рекомендацій щодо моніторингу і самооцінки стану і рівня системи внутрішнього забезпечення якості (відповідно до стандарту ESG 1.10) за всіма процесами зовнішнього оцінювання на засадах кваліметричного підходу.

Ключові слова: система внутрішнього забезпечення якості (відповідно до ESG), рамкова програма циклічного забезпечення якості, процес зовнішнього рейтингового оцінювання, критерії оцінки розвитку системи внутрішнього забезпечення якості у ЗВО відповідно до ESG, мозаїчні аспекти розвитку складових системи внутрішнього забезпечення якості у ЗВО.

Вступ. Успішне функціонування системи внутрішнього забезпечення якості у закладах вищої освіти (далі – СВЗЯ у ЗВО) відповідно до національних вимог (Закон України «Про вищу освіту» [5]), і європейських рекомендацій (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area щодо забезпечення якості (далі – ESG 2015) [33] потребує регулярного зовнішнього оцінювання якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (через обов'язкові і добровільні процедури). Розробка відповідного організаційно-методичного, інформаційно-аналітичного супроводу зовнішнього циклічного забезпечення якості (як складової СВЗЯ у ЗВО) [33], а також створення рекомендацій щодо визначення стану і рівня СВЗЯ у ЗВО (зокрема, за цією складовою) є наразі актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема імплементативності і розвитку СВЗЯ у ЗВО відповідно до національних (Закон України «Про вищу освіту» [5]), та європейських стандартів забезпечення якості вищої освіти України (ESG2015 [33]) займаються М. Мазуркевич, О. Люта, К. Кириченко [9], С. Мудра [10], Т. Фініков, В. Терещук [2], І. Колодій [7], Н. Сидоренко [15], та ін. Проте, на відміну від зарубіжного досвіду використання Стандартів і методичних рекомендацій із забезпечення якості [21; 24] (зокрема, Болгарією [27], Румунією [26], Хорватією [17;28]

тощо), чітко визначених критеріїв якості на національному рівні в Україні поки ще відсутнє. Це спонукає ЗВО будувати власні системи внутрішнього забезпечення якості [29; 2;4], індикатори/ показники з орієнтиром на зовнішні інституційні вимоги до якості [31].

Циклічне зовнішнє оцінювання якості, що є обов'язковою складовою СВЗЯ у ЗВО (відповідно до стандартів ESG) [33], може проводитися за процедурами зовнішнього інституційного оцінювання якості і зовнішнього рейтингового оцінювання [18].

Можливості зовнішнього рейтингування закладів вищої освіти як альтернативного інструменту [8] зовнішнього оцінювання якості вищої освіти є предметом постійної уваги як зарубіжних вчених (M. Clarke; S. Marginson [25]; P. Taylor, R. Braddock; G. Federkeil [20]; E. Hazelkorn, [22]; J. Shin, R. Toutkoushian, U. Teichler [32]; B. Wächter, M. Kelo, Q. Lam, P. Effertz, C. Jost, S. Kottowski [35]), так і вітчизняних науковців (М. Згуровський; Т. Олендр; М. Михайліченко; Л. Валенкевич, О. Фінкільштейн [1]; І. Татаринів [16]; Г. Коцюрубенко, М. Іоргачова; С. Курбатов [8]; І. Остапйовський, Т. Остапйовська; В. Пономаренко [12]). Але якщо процеси обов'язкового або добровільного зовнішнього інституційного оцінювання якості добре регламентовано (зокрема, процедури ліцензування освітньої діяльності [13], процедури інституційної акредитації [5; 11] і акредитації освітніх програм [5; 11; 30], як національними агенціями, так і незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти [5]; моніторинг виконання критеріїв надання ЗВО статусу національного [14]), то процедури із забезпечення участі ЗВО в зовнішньому рейтинговому оцінюванні (далі – ЗРО), потребують розробки організаційно-методичного, інформаційно-аналітичного супроводу.

Метою статті є розробка ефективного інструментарію формування, моніторингу, (само)оцінки розвитку і вдосконалення системи внутрішнього

забезпечення якості у закладі вищої освіти відповідно до ESG, що сприятиме покращенню позиціонування вишу в світових і національних рейтингах.

Виклад основного матеріалу дослідження. За стандартом ESG 1.10, ЗВО повинні проходити зовнішнє забезпечення якості відповідно до ESG на циклічній основі [33]. ЗВО, який братиме участь у зовнішньому оцінюванні якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, в рамках процесного підходу виконуватиме процедури обов'язкового або добровільного зовнішнього оцінювання якості в рамках реалізації наступних ключових процесів [18]:

– процес 1.10.1. «Обов'язкове зовнішнє оцінювання якості» (процедури проходження ліцензування [13] і акредитації [11]);

– процес 1.10.2. «Зовнішнє оцінювання якості освітньої програми незалежним агентством забезпечення якості вищої освіти»

– процес 1.10.3. «Моніторинг виконання критеріїв надання ЗВО статусу національного» (як складової процедур участі у конкурсі на підтвердження статусу національного ЗВО) [14];

– процес 1.10.4. «Зовнішнє рейтингове оцінювання» (процедури забезпечення участі вишу у світових і національних рейтингах).

Критичні точки, які повинні бути охоплені в процесі циклічного зовнішнього забезпечення [23]: наявність стратегії досягнення цілей щодо забезпечення якості (за всіма процесами); прогрес заходів, прийнятих у відповідь на зауваження, зроблені під час попереднього зовнішнього оцінювання (як за процесами зовнішнього інституційного оцінювання якості, та за процесами зовнішнього рейтингового оцінювання).

Більш детально процес зовнішнього рейтингового оцінювання (і зокрема, опис процедур забезпечення участі вишу у світових і національних рейтингах, індикатори і показники оцінки для визначення стану і рівня СВЗЯ у ЗВО (відповідно до стандарту ESG 1.10 за процесом «Зовнішнє рейтингове оцінювання») було розглянуто у попередній публікації автора [18].

Проектування і апробацію інструментарію формування, моніторингу, (само)оцінки розвитку і вдосконалення СВЗЯ у ЗВО, що сприятиме покращенню позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах виконано автором в рамках прикладного дослідження «Формування системи внутрішнього забезпечення якості освіти у вищому навчальному закладі» (у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця). Підґрунтям для розробки інструментарію впровадження внутрішнього забезпечення якості ЗВО на основі стандартів ESG (в рамках процесного підходу) за процедурами процесу ЗРО стали результати аналізу національних вимог [5], європейських Стандартів і методичних рекомендацій із забезпечення якості [33] і зарубіжного досвіду їх імплементації (зокрема [27; 26; 17; 28]), узагальнення наукових досліджень (зокрема [10; 35; 9; 3]), проектних матеріалів [31], рекомендацій [34], кращих практик українських ЗВО [2; 4; 29] і іноземних ЗВО [21; 24; 4] щодо формування СВЗЯ у ЗВО, а також аналізу наукових досліджень [25; 20; 22; 32; 1; 16; 35; 12], рекомендацій [8], та вивчення практик участі українських і іноземних ЗВО в процесі ЗРО (для наступної формалізації складової стандарту ESG 1.10 «Циклічне зовнішнє забезпечення якості»).

Фрагмент рамкової програми реалізації стандарту ESG 1.10 «Циклічне зовнішнє забезпечення якості» (за процесом ЗРО) із визначенням: основних процедур, на яких ґрунтується внутрішнє забезпечення якості у ЗВО; ключових індикаторів для визначення результативності процедур процесу ЗРО (через співставлення запланованих (або еталонних) і фактичних показників їх реалізації); зовнішніх і внутрішніх регламентів нормативно-інструктивного забезпечення, які регулюють процедури забезпечення якості (за процесом ЗРО); функціоналу виконавців, відповідальних за впровадження; свідоцтв/ підтверджень, які очікуються за умов виконання процедур процесу ЗРО, представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Рамкова програма реалізації стандарту ESG 1.10 «Циклічне зовнішнє забезпечення якості» (фрагмент)

Процес 1.10.4 «Зовнішнє рейтингове оцінювання»

Процедури	Індикатори	Показники	Оцінка		Нормативно-інструктивне забезпечення	Свідоцтва, дані, підтвердження	Відповідальні виконавці
			План	Факт			
1	2	3	4		5	6	7
Моніторинг можливості участі ЗВО в світових і національних рейтингах	Потенціал участі ЗВО в світових і національних рейтингах	Результативність моніторингу можливостей участі ЗВО в світових і національних рейтингах			Стратегічний план розвитку ЗВО, Положення про СВЗЯ у ЗВО, Внутрішній регламент забезпечення участі ЗВО в ЗРО	Графік проведення рейтингів	Підрозділ із забезпечення якості у ЗВО
		Доступність актуальної методології і документального супроводу участі ЗВО у рейтингах (на офіційних ресурсах рейтингових агенцій)				Методологія, форми супроводу участі ЗВО у рейтингах (на офіційних ресурсах)	Рейтингова агенція
		Відповідність ЗВО встановлених рейтинговими агенціями вимог до об'єкту зовнішнього рейтингового оцінювання					
Забезпечення участі ЗВО в світових і національних рейтингах	Ефективність адміністрування супроводу участі ЗВО в світових і національних рейтингах	Наявність внутрішніх процедур, пов'язаних зі збором, аналізом, і підготовкою актуальної інформації про освітню діяльність ЗВО (відповідно до встановлених вимог і термінів)			Методологія світових і національних рейтингів Графік проведення рейтингів, Положення про СВЗЯ у ЗВО, Внутрішній регламент забезпечення участі ЗВО в ЗРО	Комплекти форм супроводу участі ЗВО у рейтингах	Підрозділ із забезпечення якості у ЗВО
		Повнота і своєчасність подання актуальної інформації (відповідно до встановлених рейтинговими агенціями вимог і термінів)				Підтвердження від рейтингових агенцій (отримане через email / на платформі агенції)	Підрозділ із забезпечення якості у ЗВО
		Регулярність і системність зворотного зв'язку ЗВО із офісом рейтингової агенції для вирішення проблемних питань					
Самооцінювання (моніторинг) позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах	Якість освітньої діяльності та вищої освіти за результатами участі в світових рейтингах	Місце ЗВО в світовому рейтингу QS World University Rankings			ESG2015, Постанова Кабінету Міністрів України від 22.11.2017 № 912, Положення про СВЗЯ у ЗВО, Стратегічний план розвитку ЗВО, Графік проведення	Входження до складу учасників світових рейтингів	Підрозділ із забезпечення якості у ЗВО
		Місце ЗВО в регіональному рейтингу QS EECA University Rankings					
		Місце ЗВО в рейтингу працевлаштованості випускників QS Graduate Employability Rankings					
		Місце ЗВО в інституційному рейтингу U-Multirank					
		Місце ЗВО в галузевому рейтингу U-Multirank					

© Українська інженерно-педагогічна академія

© ГО «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

© Білоконенко Г.В.

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	
		Місце ЗВО в рейтингу Webometrics університетів світу за рівнем їх присутності в мережі		рейтингів			
		Місце ЗВО в рейтингу університетів за популярністю в Інтернеті (UniRank)					
	Якість освітньої діяльності та вищої освіти за результатами	Місце ЗВО в консолідованому рейтингу вищів України				Входження до складу учасників національних рейтингів	Підрозділ із забезпечення якості у ЗВО
		Місце ЗВО в рейтингу ВНЗ України «Топ-200 Україна»					
		Місце ЗВО в зарплатному рейтингу ЗВО України, який проводиться журналом «Гроші»					
			Пл Фак				
	участі в національних рейтингах	Місце ЗВО в рейтингу вищів DOU (для отримання вищої освіти і роботи в ІТ галузі)		Стратегічний план розвитку ЗВО, Графік проведення рейтингів	Входження до складу учасників національних рейтингів	Підрозділ із забезпечення якості у ЗВО	
		Місце ЗВО в рейтингу ЗВО за показниками Scopus					
Забезпечення публічності інформації про результати участі ЗВО в світових і національних рейтингах	Ступінь публічності відображення інформації про результати участі ЗВО в рейтингах	Доступність актуальної інформації про результати участі ЗВО в світових і національних рейтингах ЗВО (в поточному році) для поглибленого аналізу і підготовки інформаційних матеріалів		ESG2015, Положення про СВЗЯ у ЗВО	Рейтинги ЗВО (розміщені на офіційних ресурсах)	Рейтингова агенція	
		Включення інформації про результати участі ЗВО в світових і національних рейтингах ЗВО в щорічний звіт ЗВО про виконання критеріїв надання та підтвердження статусу національного		Постанова Кабінету Міністрів України від 22.11.2017 № 912	Річний звіт ЗВО про виконання критеріїв надання та підтвердження статусу національного	Підрозділ із забезпечення якості у ЗВО	
		Включення інформації про результати участі ЗВО в світових і національних рейтингах ЗВО в звіт ректора за календарний (навчальний) рік		ESG2015, Положення про СВЗЯ у ЗВО	Звіт ректора ЗВО за календарний (навчальний) рік	Підрозділ із забезпечення якості у ЗВО	

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7
		Розміщення інформаційних матеріалів про результати участі ЗВО в світових і національних рейтингах ЗВО на офіційних ресурсах ЗВО (вебсайт ЗВО, акаунт на Facebook, в Instagram, в Twitter)		ESG2015, Положення про СВЗЯ у ЗВО	Інформація щодо позиціонування ЗВО в рейтингах на офіційних ресурсах ЗВО	Підрозділ ЗВО, відповідальний за маркетингові комунікації
Використання інформації про позиціонування ЗВО в рейтингах в стратегічному плануванні розвитку ЗВО та прийнятті рішень щодо вдосконалення СВЗЯ у ЗВО	Ступінь відповідності заходів щодо покращення позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах	Участь внутрішніх стейкхолдерів (адміністрація, факультети, кафедри) в реалізації Програми заходів щодо покращення позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах		Програма заходів щодо покращення позиціонування ЗВО у рейтингах	Матеріали участі	Керівники структурних підрозділів
		Врахування в стратегічному плані розвитку ЗВО, стратегічних і поточних планах структурних підрозділів (факультетів, кафедр) показників, значущих для позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах		Стратегічний план розвитку ЗВО, Програма заходів щодо покращення позиціонування ЗВО у рейтингах	Оновлені стратегічні плани ЗВО/факультетів / кафедр)	Підрозділ із забезпечення якості у ЗВО, керівники структурних підрозділів
		Позитивна динаміка позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах (як результат реалізації оновлених стратегічних і поточних планів структурних підрозділів, стратегічного плану розвитку ЗВО)		Стратегічні плани ЗВО/ факультетів/ кафедр), оновлені з урахуванням пріоритетних напрямів діяльності ЗВО	Входження ЗВО до топ-учасників світових і національних рейтингів	

Оцінити цілісно стан і рівень СВЗЯ у ЗВО (відповідно до стандарту ESG 1.10 за процесом «Зовнішнє рейтингове оцінювання» (враховуючи результати порівняльної оцінки процедур із забезпечення участі університету в зовнішньому рейтинговому оцінюванні) (а не за результатами участі вишу в конкретних рейтингах) до цього часу не здавалося можливим – як раз через відсутність опису основних процедур забезпечення участі ЗВО у світових і національних рейтингах з наданням організаційно-методичного, інформаційно-аналітичного супроводу формування СВЗЯ у ЗВО (відповідно до стандарту ESG 1.10), та індикаторів і показників для визначення рівня/стану СВЗЯ у ЗВО на інституційному рівні відповідно до стандартів ESG [31].

Традиційно, для проведення діагностування і самооцінки діяльності ЗВО (його підрозділів, за видами діяльності, по процесах тощо) застосовується кваліметричний підхід (Г. Єльнікова, Ю. Чернова, В. Щипанов та ін.).

У такий спосіб забезпечується кількісне вимірювання і оцінка якості освітньої діяльності та якості вищої освіти ЗВО, і передбачається кваліметричне проектування СВЗЯ у ЗВО (зокрема, освітнього процесу і процесів управління ЗВО) за визначеним набором показників.

Побудований (на базі розвиненої системи індикаторів та показників для визначення рівня/стану СВЗЯ у ЗВО [31]) на засадах кваліметричного підходу діагностичний інструментарій дає повний, своєчасний і достовірний розгорнутий аналітичний результат про всі процеси внутрішнього забезпечення якості у ЗВО (за відповідними індикаторами).

Їх результативність, дозволяє забезпечити впровадження коригувальних рішень і актуалізувати все, що відбувається в ЗВО згідно до вимог зовнішніх і внутрішніх чинників (а створення методичних рекомендацій щодо визначення стану і рівня СВЗЯ у ЗВО на засадах

кваліметричного підходу є предметом для подальших наукових досліджень автора).

Як альтернативний може бути застосований приклад побудови кваліметричних шкал для проведення моніторингу і самооцінювання за рівнями зрілості інструментарію забезпечення якості (на основі керівних вказівок міжнародного стандарту ISO 9004:2009 (наведений у [6])).

Проте, зведення/згоргання показників оцінки СВЗЯ у ЗВО (зокрема, за стандартом ESG 1.10, процесом «Зовнішнє рейтингове оцінювання») в індикатори також додатково потребує відповідного інструментарію, простого у використанні і такого, що дає можливість всім зацікавленим особам (внутрішнім і зовнішнім стейкхолдерам ЗВО) максимально повно оцінити стан і рівень СВЗЯ у ЗВО не лише за індикаторами і показниками визначення рівня внутрішнього забезпечення якості освіти на інституційному рівні [31; 3].

Також за основними процедурами із забезпечення участі ЗВО в ЗРО, і безпосередньо за самим процесом ЗРО. Беручи до уваги той факт, що у процесі побудови СВЗЯ у ЗВО також було виявлено відсутність інструментарію для моніторингу і самооцінки її складових, що знаходяться на різних стадіях свого життєвого циклу.

Такий інструментарій моніторингу і самооцінки за змістовними критеріями оцінки розвитку СВЗЯ у ЗВО (відповідно до стандарту ESG 1.10) по ключових процедурах із забезпечення участі ЗВО в зовнішньому рейтинговому оцінюванні, який було розвинено автором за [17; 28; 19] (табл.2), дає можливість всім зацікавленим особам (внутрішнім і зовнішнім стейкхолдерам ЗВО) зробити висновок про рівень (етап) розвитку СВЗЯ у ЗВО.

**Змістовні критерії оцінки розвитку системи внутрішнього забезпечення ЗВО
(стандарт ESG 1.10, процес «Зовнішнє рейтингове оцінювання») (розвинено за [17; 28; 19])**

Складові (процедури), що забезпечують процес ЗРО	Етап підготовки	Початковий етап	Етап розвитку	Етап вдосконалення
1	2	3	4	5
Моніторинг можливості участі ЗВО в світових і національних рейтингах	Моніторинг можливості участі ЗВО в світових і національних рейтингах в поточному році не проводиться.	Можливість участі ЗВО в світових і національних рейтингах в поточному році (за власним ініціюванням / через вимоги зовнішніх стейкхолдерів).	ЗВО відстежує можливість участі в основних світових і національних рейтингах в поточному році.	Моніторинг можливості участі ЗВО в світових і національних рейтингах в поточному році здійснюється за складеним графіком проведення рейтингів).
Забезпечення участі ЗВО в світових рейтингах	Участь зводиться до мінімуму (через невідповідність ЗВО встановленим рейтинговими агенціями вимогам). Не має оприлюднених в повному обсязі методології, процедур і критеріїв ЗРО. ЗВО не має внутрішніх процедур, пов'язаних зі збором, аналізом, і підготовкою статистичної і публічної інформації про освітню діяльність ЗВО.	ЗВО бере участь в деяких рейтингах (за власним ініціюванням / через вимоги зовнішніх стейкхолдерів). Є частковий доступ до методології і процедур ЗРО. ЗВО має певні внутрішні процедури, пов'язані зі збором, аналізом, і підготовкою інформації про освітню діяльність ЗВО (відповідно до вимог рейтингових агенцій), які не систематизовані та взаємопов'язані. Зворотній зв'язок ЗВО із офісами рейтингових агенцій нерегулярний.	ЗВО бере участь в основних світових рейтингах. Методологія і процедури ЗРО доступні всім зацікавленим сторонам. Внутрішні процедури, пов'язані зі збором, аналізом, і підготовкою інформації про освітню діяльність ЗВО (відповідно до вимог рейтингових агенцій), становлять систему. Налагоджений регулярний зворотній зв'язок ЗВО із офісами рейтингових агенцій.	ЗВО бере участь во всіх світових рейтингах (у разі відповідності ЗВО до встановлених рейтинговими агенціями вимогам). Методологія і процедури ЗРО, доступні всім зацікавленим сторонам, постійно вдосконалюються. Система інформаційного забезпечення участі в рейтингах ефективно розвивається (є частиною корпоративної інформаційної системи). Систематичний і регулярний зворотній зв'язок ЗВО із офісами рейтингових агенцій розвинений за рахунок участі в навчальних/ іміджевих заходах

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
Забезпечення участі ЗВО в національних рейтингах	Участь зводиться до мінімуму (через невідповідність ЗВО встановленим рейтинговими агенціями вимогам). Немає оприлюднених в повному обсязі методології, процедур і критеріїв ЗРО. ЗВО не має внутрішніх процедур, пов'язаних зі збором, аналізом, і підготовкою статистичної і публічної інформації про освітню діяльність ЗВО.	ЗВО бере участь в основних національних рейтингах. Є частковий доступ до методології і процедур ЗРО. Є певні внутрішні процедури, пов'язані зі збором, аналізом, і підготовкою статистичної і публічної інформації про освітню діяльність ЗВО, але вони не систематизовані і взаємопов'язані.	ЗВО бере участь в основних національних рейтингах. Методологія і процедури ЗРО доступні всім зацікавленим сторонам. Внутрішні процедури, пов'язані зі збором, аналізом, і підготовкою інформації про освітню діяльність ЗВО (відповідно до вимог рейтингових агенцій), становлять систему	ЗВО бере участь во всіх національних рейтингах (у разі відповідності ЗВО до встановлених рейтинговими агенціями вимогам). Методологія і процедури ЗРО, які доступні всім зацікавленим сторонам, постійно вдосконалюються. Внутрішня система інформаційного забезпечення участі ЗВО в рейтингах вдосконалюється (є частиною корпоративної інформаційної системи)
Самооцінювання (моніторинг) позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах	Поглиблений аналіз результатів участі ЗВО в рейтингах не проводиться.	Поглиблений аналіз результатів участі ЗВО в світових і національних рейтингах з метою інформування вищого керівництва та зовнішніх стейкхолдерів про успішність позиціонування ЗВО в інституційних рейтингах і галузевих рейтингах (за освітніми програмами).	У ЗВО проводиться поглиблений аналіз результатів участі в основних світових і національних рейтингах з метою інформування відповідних посадових осіб ЗВО про успішність позиціонування ЗВО в інституційних рейтингах і галузевих рейтингах (за освітніми програмами).	Поглиблений аналіз результатів участі ЗВО в світових і національних рейтингах проводиться з метою інформування відповідних посадових осіб ЗВО про успішність позиціонування ЗВО в інституційних рейтингах і галузевих рейтингах (за освітніми програмами).
Забезпечення публічності інформації про результати участі ЗВО в рейтингах	Інформація про результати участі ЗВО в рейтингах в поточному році розміщено на офіційних ресурсах рейтингових агенцій	Інформація про результати участі ЗВО в рейтингах в поточному році розміщено на офіційних ресурсах рейтингових агенцій	За умов успішної участі в основних світових рейтингах ЗВО отримує від офісу/на платформі рейтингової агенції детальну інформацію про	ЗВО самостійно систематично відслідковує результати ЗРО; отримує від офісу/на платформі рейтингової агенції детальну інформацію про результати

1	2	3	4	5
	(відповідно до методології рейтингів). Інформація для внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів надається за запитом.	(відповідно до методології рейтингів). ЗВО частково оприлюднюють інформацію про результати участі ЗВО в рейтингах в поточному році на сайті ЗВО. Інформація збирається та обробляється випадково і частково доступна для внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів. Інформація несистематично використовується в процесі (стратегічного) планування та постійного вдосконалення СВЗЯ у ЗВО	результати участі ЗВО в рейтингах в поточному році. ЗВО оприлюднює релевантну і неупереджену інформацію про результати участі ЗВО в рейтингах в поточному році на офіційному сайті і ресурсах ЗВО в соціальних мережах. Ця інформація доступна всім зацікавленим особам і використовується переважно для планування процесів та постійного вдосконалення СВЗЯ у ЗВО.	участі ЗВО в рейтингах в поточному році. ЗВО оприлюднює всю актуальну інформацію про результати участі ЗВО в рейтингах в поточному році на офіційному сайті і ресурсах ЗВО в соціальних мережах; включає результати ЗРО до річного звіту ЗВО про виконання критеріїв надання та підтвердження статусу національного. Така інформація є передумовою постійного вдосконалення СВЗЯ у ЗВО
Реагування на поточну інформацію стосовно позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах	Інформація про результати участі ЗВО не враховується в стратегічних і поточних планах ЗВО (його структурних підрозділів). Залучення внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів до заходів щодо покращення позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах не розглядається.	Інформація про результати участі ЗВО в рейтингах в поточному році частково і несистематично використовується в процесі (стратегічного) планування та постійного вдосконалення СВЗЯ у ЗВО. Залучення внутрішніх стейкхолдерів в заходах щодо покращення позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах	Інформація про результати участі ЗВО в рейтингах в поточному році використовується переважно для планування процесів (зокрема, для оновлення/корегування стратегічного плану розвитку ЗВО), постійного вдосконалення СВЗЯ у ЗВО. Активна участь внутрішніх стейкхолдерів в заходах щодо покращення позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах .	Позитивна динаміка позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах є результатом реалізації оновлених/скорегованих стратегічних планів структурних підрозділів, стратегічного плану розвитку ЗВО). ЗВО гарантує, що підготовка до наступного процесу ЗРО враховує прогрес, досягнутий після останнього процесу рейтингового оцінювання.

В рамках дослідження було проведено оцінку діяльності ЗВО м. Харкова, спрямованої на покращення позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах (за основними процедурами із забезпечення участі ЗВО в зовнішньому рейтинговому оцінюванні). Приклад результатів оцінювання за змістовними критеріями оцінки розвитку складової СВЗЯ у ЗВО, представлений в табл.2:

Результати самооцінки ступеня розвитку СВЗЯ у ЗВО відповідно до ESG (стандарт ESG 1.10, за основними процедурами із забезпечення участі ЗВО в зовнішньому рейтинговому оцінюванні):

– виш ефективно застосовує процедури: 1) моніторингу можливостей участі як в відомих світових і національних рейтингах (завдяки складеному графіку проведення рейтингів), так і в нових рейтингах ЗВО; 2) забезпечення участі в національних рейтингах;

– виш, який наразі знаходиться на проміжному етапі розвитку з урахуванням передових світових досягнень, має потенціал покращити ефективність процедур інформаційного забезпечення участі в світових і національних рейтингах (за рахунок включення модулю «внутрішня система інформаційного забезпечення участі ЗВО в рейтингах» до корпоративної інформаційної системи вишу);

– виш має потенціал покращити ефективність процедур забезпечення участі в світових рейтингах (із залученням до реалізації Цільової програми заходів щодо покращення позиціонування вишу внутрішніх стейкхолдерів);

Висновки. Запропонований інструментарій формування, моніторингу, (само)оцінки розвитку і вдосконалення системи внутрішнього забезпечення якості у ЗВО за процедурами процесу зовнішнього рейтингового оцінювання, може стати у нагоді ЗВО, які наразі планують брати участь в світових і національних рейтингах або провадять заходи щодо покращення позиціонування ЗВО в світових і національних рейтингах. Перспективними напрямками подальшого дослідження будуть створення

методичних рекомендацій щодо визначення стану і рівня системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти вишу (відповідно до стандарту ESG 1.10 за всіма процесами зовнішнього оцінювання).

Використана література

1. Валенкевич Л.П. Аналіз сучасних рейтингів вищих навчальних закладів як інструменту оцінки якості вищої освіти. / Л.П. Валенкевич, О.В. Фінкільштейн // Теорія та практика державного управління. – 2013. – № 3(42). – С.36-42.

2. Впровадження локальних систем управління якістю в українських університетах : Аналітичний звіт / За заг. ред. Т. В. Фінікова, В. І. Терещука. – Київ : Таксон, 2018. – 88 с.

3. Григорук П.М. Підхід до визначення рівня внутрішнього забезпечення якості освіти на інституційному рівні / П.М. Григорук, С.С. Григорук // Матеріали XIII Міжнародної конференції “Проблеми використання інформаційних технологій в освіті, науці та промисловості” (23–24 лист.2017 р.).

4. Єрмоленко О. А. Аналіз практик внутрішнього забезпечення якості у кращих університетах світу / О. А. Єрмоленко, Ю. С. Григор'єва // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2018. – № 10(84). – Режим доступу: <https://pedscience.sspu.sumy.ua/>

5. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

6. Квалиметрические шкалы для проведения самооценки по уровням зрелости (на основе руководящих указаний международного стандарта ISO 9004:2009). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://tqm.ulsu.ru/news/kval_shkal_ISO_9004.pdf.

7. Колодій І. Впровадження системи внутрішнього забезпечення якості у закладі вищої освіти / І. Колодій // Молодь і ринок. – 2018. – № 3(158). – С.69-74.

8. Курбатов С.В. Рейтинги як інструмент розвитку лідерського потенціалу університетів : навчальний посібник / С. В. Курбатов ; за заг. ред. С.А. Калашнікової. – К. : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. – 40 с.

9. Мазуркеви М. Внутрішня система забезпечення якості вищої освіти: досвід України та Польщі / М. Мазуркевич, О. Люта, К. Кириченко // Бізнес-етика та лідерство. – 2017. – Т. 1. – Вип. 4. – С. 74–83.

10. Мудра С.В. Теоретичні і технологічні засади формування системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Україні / С.В. Мудра //

Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти. – 2015. – Том 1, № 2. – С.54–63.

11. Наказ МОН України «Про затвердження Державних вимог до акредитації напряму підготовки, спеціальності та ВНЗ» від 13.06.2012 № 689. – Режим доступу до ресурсу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1108-12>.

12. Пономаренко В.С. Класифікація методів рейтингування закладів вищої освіти України / В.С. Пономаренко // Педагогіка і психологія. – 2018. – № 2. – С.24–36.

13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» від 30.12.2015 № 1187. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>.

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та критеріїв надання ЗВО статусу національного, підтвердження чи позбавлення цього статусу» від 22.11.2017 № 912. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-2017-%D0%BF>.

15. Сидоренко Н. Внутрішнє забезпечення якості вищої освіти в Україні як суспільно-освітній пріоритет / Н. Сидоренко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2016. – Вип. 4 (31). – С.81–86.

16. Татаринів І.Е. Международная практика формирования рейтингов университетов: определение наиболее объективных критериев и индикаторов оценки / И. Е.Татаринів, А. В. Герасимов // Український соціум. – 2013. – № 1 (44). – С. 100–116.

17. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO). Kriteriji za prosudbu stupnja razvijenosti i učinkovitosti sustava osiguravanja kvalitete visokih učilišta u RH. [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу до ресурсу : http://www.azvo.hr/images/stories/vanjska_prosudba/Kriteriji.pdf.

18. Bilokonенко Н. External ranking evaluation as an tool for internal quality assurance system of HEI / Н. Bilokonенко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2018. – № 10 (84). – Режим доступу до ресурсу : <https://pedscience.sspu.sumy.ua/>.

19. Bilokonенко Н. Mosaic aspects of socio-economic potential development / Н. Bilokonенко // Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця : матер. Міжнар. наук. конф. (Харків, 26–28 травня, 2016 р.). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – С. 235–238.

20. Federkeil G. Ranking and Quality Assurance in Higher Education / G. Federkeil // Higher Education in Europe. – 2008. – Vol. 33, № 2–3. – P. 219–231.

21. Gover A. ESG Part1: Are Universities Ready? / A. Gover, T. Toukkola, A. Sursock // EUA Occasional Papers. – 2015. – September, 2015. – 32 p.

22. Hazelkorn E. Rankings and the Reshaping of Higher Education: The Battle for World Class Excellence / E. Hazelkorn. – Houndmills, Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2011. – P. 6–39.

23. Hellenic Quality Assurance and Accreditation Agency (H.Q.A.). Assessment of institutions and accreditation of internal systems of quality assurance in the higher education area (Preface). – 2014. – Режим доступу до ресурсу : https://www.adip.gr/data/HQA_insteval_intro_en.pdf.

24. Internal Quality Assurance: Enhancing higher education quality and graduate employability (edited by Michaela Martin). – Paris : IIEP-UNESCO, 2018. – 279 p.

25. Marginson S. To Rank or To Be Ranked: The Impact of Global Rankings in Higher Education / S. Marginson, M. van der Wende // Journal of Studies in International Education. – 2007. – Vol. 11, № 3–4. – P. 306–329.

26. Methodology for external evaluation, standards, standards of reference and the list of performance indicators of the Romanian Agency for Quality Assurance in Higher Education. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://www.aracis.ro/fileadmin/ARACIS/1_Prima_Pagina_web/2018/Methdology_2018_EN.pdf.

27. National Evaluation and Accreditation Agency of the Republic of Bulgaria. NEAA criteria for assessment and accreditation in accordance with the standards and guidelines for quality assurance in the European higher education area (ESG). – [Електронний ресурс]. – Sofia : 2016. – Режим доступу до ресурсу : https://www.neaa.government.bg/images/Reports/sbornici/NEAA_sbornik_eng.pdf.

28. Pavletić D. Spremnost visokih učilišta da odgovore na kriterije osiguravanja kvalitete / D. Pavletić. – Sveučilište u Rijeci, 2017. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.kvalifikacije.hr/sites/default/files/news/2018-01/Spremnost%20visokih%20u%C4%8Dili%C5%A1ta%20da%20odgovore%20na%20kriterije%20osiguravanja%20kvalitete.pdf>.

29. QUAERE. Звіт про результати опитування ВНЗ України щодо стану розвитку внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти. – [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу : <http://projects.lnu.edu.ua/quaere/project-results/qa-hei-survey/>

30. QUAERE. Методичні рекомендації щодо акредитації освітніх програм (Проект). – [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу : <http://projects.lnu.edu.ua/quaere/project-results/>.

31. QUAERE. Система індикаторів та показників для визначення рівня/ стану системи внутрішнього забезпечення якості на інституційному рівні відповідно до стандартів ESG (Проект). – [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу : <http://projects.lnu.edu.ua/quaere/project-results/internal-qa-system/>.

32. Shin J.C. University Rankings: Theoretical Basis, Methodology and Impacts on Global Higher Education / J.C. Shin, R.K. Toutkoushian, U. Teichler. – Springer Science & Business Media, 2011. – 274 p.

33. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. – [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до

ресурсу : https://enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf.

34. United Nations Development Programme. Handbook on planning, monitoring and evaluating for development results. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://web.undp.org/evaluation/handbook/documents/english/pme-handbook.pdf>.

35. Wächter B. University quality indicators: a critical assessment / B.Wächter, M.Kelo, Q.Lam, P.Effertz, C.Jost, S.Kottowski. – [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу до ресурсу : http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563377/IPOL_STU%282015%29563377_EN.pdf.

References

1. Valenkevich L.P. Analysis of the modern rankings of universities as an instrument of evaluating the quality of higher education / L.P. Valenkevich, O.V. Fincleshtein // Theory and practice of public administration. – 2013. – Vol. 3 (42). – P. 36–42.

2. Implementation of local quality management systems in Ukrainian universities: Analytical report / In ed. T. Finikov, V. Tereshuk. – Kyiv : Taxon, 2018. – 88 p.

3. Hryhoruk P.M. Pidkhid do vyznachennia rivnia vnutrishnoho zabezpechennia yakosti osvity na instytutsiinomu rivni / P.M. Hryhoruk, S.S. Hryhoruk // Problemy vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii v osviti, nauksi ta promyslovosti : mater. Mizhnar. Konf. (23–24 lyst. 2017 r.).

4. Yermolenko O.A. Analiz praktyk vnutrishnoho zabezpechennia yakosti u krashchyykh universytetakh svitu / O.A. Yermolenko, Yu.S. Hryhorieva // Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies. – 2018. – № 10 (84). – Retrieved from : <https://pedscience.sspu.sumy.ua/>.

5. Law of Ukraine «On Higher Education» from 01.07.2014 № 1556-VII. – Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

6. Qualimetric scales for self-assessment by levels of maturity (based on guidelines of international standard ISO 9004:2009). – Retrieved from : http://tqm.ulsu.ru/news/kval_shkal_ISO_9004.pdf.

7. Kolodiy I. Implementation of internal quality assurance system in higher education institution / I. Kolodiy // Youth and Market. – 2018. – Vol. 3. – P. 69–74.

8. Kurbatov S.V. Ratings as a tool for developing the leadership potential of universities / S.V. Kurbatov. – Kyiv : Priorities, 2016. – 40 p.

9. Mazurkiewicz M. Internal Quality Assurance System for the Higher Education: Experience of Ukraine and Poland / M. Mazurkiewicz, O. Liuta, K. Kyrychenko // Business Ethics and Leadership. – 2017. – Vol. 1, Is. 4. – P. 74–83.

10. Mudra S. Theoretical and technological bases of formation of internal quality assurance in Ukraine / S. Mudra // Topical Issues of Pedagogy, Psychology and Professional Education. – 2015. – Vol. 1, № 2. – P. 54–63.

11. Order of the Ministry of Education of Ukraine «On Approval of State Requirements for Accreditation of the Field of Study, Specialty and Higher Education Institution» from 13.06.2012 № 689. – Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1108-12>.

12. Ponomarenko V. Classifying the methods used to rank Ukrainian institutions in higher education / V. Ponomarenko // *Pedagogics and psychology*. – 2018. – Vol. 2. – P. 24–36.

13. Resolution of Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of Licensing Conditions for Conducting Educational Activities» from 30.12.2015 № 1187. – Retrieved from : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF>.

14. Resolution of Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of Procedure and Criteria for the Procurement of National Defense Status, confirmation or deprivation of this status» from 22.11.2017 № 912. – Retrieved from : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-2017-%D0%BF>.

15. Sydorenko N. Internal quality assurance of higher education in Ukraine as social and educational priority / N. Sydorenko // *Public Administration and Local Government*. – 2016. – Is. 4 (31). – P. 81–86.

16. Tatarinov I. International experience in universities ratings formation: most objective criteria and assessing indicators determination / I. Tatarinov, A. Gerasimov // *Ukrainian Society*. – 2013. – № 1(44). – P. 100–116.

17. Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO). Kriteriji za prosudbu stupnja razvijenosti i učinkovitosti sustava osiguravanja kvalitete visokih učilišta u RH. – 2010. – Retrieved from : http://www.azvo.hr/images/stories/vanjska_prosudba/Kriteriji.pdf.

18. Bilokonенko H. External ranking evaluation as an tool for internal quality assurance system of HEI / H. Bilokonенko // *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*. – 2018. – № 10 (84). – Retrieved from: <https://pedscience.spu.sumy.ua/>.

19. Bilokonенko H. Mosaic aspects of socio-economic potential development / H. Bilokonенko // *Ekonomichnyi rozvytok i spadshchyna Semena Kuznetsia : materialy mizhnar. nauk. konf.* – (Kharkiv, 26–28 travnia 2016 r.). – Kharkiv : KhNEU im. S. Kuznetsia, 2016. – P. 235–238.

20. Federkeil G. Ranking and Quality Assurance in Higher Education / G. Federkeil // *Higher Education in Europe*. – 2008. – Vol. 33, № 2–3. – P. 219–231.

21. Gover A. ESG Part1 : Are Universities Ready? / A. Gover, T. Toukkola, A. Sursock // *EUA Occasional Papers*. – 2015. – September, 2015. – 32 p.

22. Hazelkorn E. Rankings and the Reshaping of Higher Education: The Battle for World Class Excellence / E. Hazelkorn. – Houndmills, Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2011. – P. 6–39.

23. Hellenic Quality Assurance and Accreditation Agency (H.Q.A.). Assessment of institutions and accreditation of internal systems of quality assurance in the higher education area (Preface). – 2014. – Retrieved from : https://www.adip.gr/data/HQA_insteval_intro_en.pdf.

24. Internal Quality Assurance: Enhancing higher education quality and graduate employability (edited by Michaela Martin). – Paris : IIEP-UNESCO, 2018. – 279 p.

25. Marginson S. To Rank or To Be Ranked: The Impact of Global Rankings in Higher Education / S. Marginson, M. van der Wende // Journal of Studies in International Education. – 2007. – Vol. 11, № 3–4. – P. 306–329.

26. Methodology for external evaluation, standards, standards of reference and the list of performance indicators of the Romanian Agency for Quality Assurance in Higher Education. – Retrieved from : http://www.aracis.ro/fileadmin/ARACIS/1_Prima_Pagina_web/2018/Methdology_2018_EN.pdf.

27. National Evaluation and Accreditation Agency of the Republic of Bulgaria. NEAA criteria for assessment and accreditation in accordance with the standards and guidelines for quality assurance in the European higher education area (ESG). – Sofia: 2016. – Retrieved from : https://www.neaa.government.bg/images/Reports/sbornici/NEAA_sbornik_eng.pdf.

28. Pavletić D. Spremnost visokih učilišta da odgovore na kriterije osiguravanja kvalitete / D. Pavletić. – Sveučilište u Rijeci, 2017. – Retrieved from: <http://www.kvalifikacije.hr/sites/default/files/news/2018-01/kvalitete.pdf>.

29. QUAERE. Report on results of the survey of Ukrainian HEIs on the state of the development, structure and functionality of internal QA systems. – 2016. – Retrieved from: <http://projects.lnu.edu.ua/quaere/project-results/qa-hei-survey/>.

30. QUAERE. Guidelines for accreditation of educational programs (Project). – 2018. – Retrieved from : <http://projects.lnu.edu.ua/quaere/project-results/>.

31. QUAERE. The system of indicators and indicators for determining the level / status of the internal quality assurance system at institutional level in accordance with ESG standards (Project). – 2018. – Retrieved from: <http://projects.lnu.edu.ua/quaere/project-results/internal-qa-system/>.

32. Shin J.C. University Rankings: Theoretical Basis, Methodology and Impacts on Global Higher Education / J.C. Shin, R. K. Toutkoushian, U. Teichler. – Springer Science & Business Media, 2011. – 274 p.

33. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. – 2015. – Retrieved from: https://enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf.

34. United Nations Development Programme. Handbook on planning, monitoring and evaluating for development results. – 2009. – Retrieved from: <http://web.undp.org/evaluation/handbook/documents/english/pme-handbook.pdf>.

35. Wächter B. University quality indicators: a critical assessment / B. Wächter, M. Kelo, Q. Lam, P. Effertz, C. Jost, S. Kottowski. – 2015. – Retrieved from: http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563377/IPOL_STU%282015%29563377_EN.pdf.

Белоконенко Анна Владимировна

кандидат экономических наук, преподаватель кафедры экономики и социальных наук, ведущий специалист отдела обеспечения качества образования и инновационного развития, Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнеця,
г. Харьков, Украина

ИНСТРУМЕНТАРИЙ ФОРМИРОВАНИЯ, МОНИТОРИНГА И (САМО)ОЦЕНКИ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ВНУТРЕННЕГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА В УЧРЕЖДЕНИИ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. Работа посвящена актуальным вопросам формирования, системы внутреннего обеспечения качества в учреждениях высшего образования (далее – УВО) в соответствии со стандартами ESG. Целью статьи является разработка эффективного инструментария формирования, мониторинга, (само) оценки развития и совершенствования системы внутреннего обеспечения качества в УВО, который будет способствовать продвижению УВО в мировых и национальных рейтингах. Разработана рамочная программа формирования, мониторинга, самооценки, совершенствования системы внутреннего обеспечения качества УВО (в части реализации стандарта ESG 1.10) по основным процедурам, которые обеспечивают участие УВО в рейтингах: мониторинг возможности участия УВО в мировых и национальных рейтингах; обеспечение участия УВО в мировых и национальных рейтингах; самооценка (мониторинг) позиционирования УВО в мировых и национальных рейтингах; обеспечение публичности информации о результатах участия УВО в рейтингах; использование информации о позициях УВО в мировых и национальных рейтингах в стратегическом планировании развития УВО и принятии решений по совершенствованию системы внутреннего обеспечения качества УВО.

Предложены ключевые индикаторы для оценивания результативности процедур процесса внешнего рейтингового оценивания: потенциал участия УВО в мировых и национальных рейтингах; эффективность администрирования сопровождения участия УВО в мировых и национальных рейтингах; качество образовательной деятельности и высшего образования по результатам участия УВО в мировых и национальных рейтингах; степень публичности отображения информации о результатах участия УВО в мировых и национальных рейтингах; степень соответствия мероприятий по улучшению позиционирования УВО в мировых и национальных рейтингах), и показатели, которые их формируют. Получили дальнейшее развитие критерии оценки развития системы внутреннего обеспечения качества УВО (в соответствии со стандартом ESG) по основным процедурам обеспечения

участия УВО по основным процедурам, которые обеспечивают участие УВО в рейтингах. Перспективным направлением дальнейшего исследования будет создание методических рекомендаций для оценки состояния и уровня развития системы внутреннего обеспечения качества УВО (в соответствии со стандартом ESG 1.10 по всем процессам внешнего оценивания) на основе квалитетрического похода.

Ключевые слова: система внутреннего обеспечения качества УВО (в соответствии с ESG), рамочная программа циклического обеспечения качества, процесс внешнего рейтингового оценивания, процедуры по обеспечению участия УВО во внешнем рейтинговом оценивании, содержательные критерии оценки развития системы внутреннего обеспечения УВО в соответствии с ESG, мозаичные аспекты развития составляющих системы внутреннего обеспечения качества.

Hanna Vlad. Bilokonenko

PhD (Economics), Lecturer, Economics and Social Sciences Department,
Leading expert, Quality Assurance and Innovative Development Department,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv

**TOOLS FOR DESIGNING, MONITORING AND (SELF)EVALUATING
THE EFFICIENCY OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE
SYSTEM BY HEI**

Abstract. This paper focuses on actual scientific and practical task – how to build the internal quality assurance system in HEI according to ESG. The aim of this study is to develop efficient tools for designing, monitoring, self-evaluating and improving internal quality assurance system what will equip and help to promote HEI in world and national rankings. Developed framework program of designing, monitoring, self-evaluating and improving internal quality assurance system in HEI (according to standard ESG 1.10) reflects the process of external ranking evaluation step-by-step according to main procedures on which cyclic external quality assurance in HEI is based on: monitoring of opportunities for HEI to participate in world and national rankings; ensuring the participation of HEI in world and national rankings; self-evaluating/monitoring of HEI positions in world and national rankings; providing publicity about HEI positions in world and national rankings; using information about current HEI positions in world and national rankings in future planning and decision making for improving internal quality assurance system in HEI.

We propose following key indicators for measuring quality of process of external ranking evaluation and determining level of internal quality assurance in HEI (according to standard ESG 1.10): potential for HEI to participate in world and national rankings; efficiency of administering support for HEI participation in world and national rankings; quality of educational activities and quality of higher

education (by progress made in world rankings); quality of educational activities and quality of higher education (by progress made in national rankings); degree of publicity about HEI positions in world and national rankings; degree of correspondence measures for advance HEI in world and national rankings.

The article develops criteria for evaluating the development of internal quality assurance system in HEI (in accordance with the ESG 1.10) based on key procedures for ensuring the participation of HEI in world and national rankings. Further researches should be focused on creating guidelines for monitoring and self-evaluating degree of development of internal quality assurance system in HEI (according to ESG standard 1.10 for all processes of external evaluation (based on qualimetric approach).

Key words: internal quality assurance system (according to ESG standards), framework for cyclical external quality assurance, external ranking evaluation, procedures for ensuring the HEI's participation in external ranking evaluation, criteria for indicate level of development of internal quality assurance system (according to ESG standards), mosaic aspects in development of internal quality assurance system and its elements.

Стаття надійшла до редакції 30 листопада 2018 року